

Mõneti ootamatult on jälle kätte jõudnud ühe aasta lõpp. Hetkeks me peatume, teeme kokkuvõtteid, võibolla isegi järeldusi möödunust – mis oli, mis on ja mis tuleb. Võtame aega vaadata, mõelda ja mõtiskleda, et uuel aastal alustada taas puhtalt lehel.

ERSO hooaja jälgimine on osutunud omamoodi väljakutseks ja mis siin salata, kohati üsna raskeks pähkliks. Kuulata on põnev, aga paberil sõnadega emotsioone edasi anda juba hoopis keerulisem, seda enam, et esimeste kontsertide muljed hakkavad tasapisi tuhmuma, vaid üksikud eredad mälupeegeldused kerkivad aeg-ajalt pinnale. Kuidagi ei tahaks hakata siin kõiki kontserte järjest loetlema, sest on selge, et peaaegu iga nädal uue kavaga lavale astuval kollektiivil on häid kontserte, on kehvemaid ja on erakordseid. Iga kontsert ei saagi olla särav teemant, nii kuulajate kui mängijate jaoks on tegelikult vaja tavalisi, rutiinseid, ka ebaõnnestunud kontserte, et nende pinnalt saaks võrsuda ime. Muusiku töö üks huvitavamaid aspekte on just see, et absoluutselt kõik on võimalik, ükski valem ei kehti sajabrotsendiliselt ning igal õhtul algab loomine algusest. Seega sooviksin lugejaga jagada lihtsalt mõningaid mõtteid, mida kontserdisaalis veedetud hetked on minus esile kutsunud. Tõsi küll, ERSO 88. hooajast on läbitud veidi üle kolmandiku, palju meelikõitvat on kindlasti alles ees.

Head eesti muusikat on palju...

Väljendan kohe oma heameelt paeluvate sarjade ja nende toredate pealkirjade

Tüüri ja Pärti küll mängitakse, aga kus on Sumera, Tamberg, Tubina sümfooniad, Eller?

üle. Iseenesest pole selles idees ju midagi uut, aga mõte ja teostus on värskendavad, samuti liigendavad nad hooaega, aidades publikul erinevate kavade, dirigentide ning solistide virvarris orienteeruda. Hooaja kava kokkupanek on keerukas töö, paratamatult tuleb võimaluste ja soovide vahel leida see kuldne kesktee. Kõiki rahuldada on võimatu. Ehk tasuks mõnel hooajal keskenduda rohkem mingile konkreetsele teemale, olgu selleks siis kodumaised solistid, välismaa dirigendid, eesti muusika, teatud heliloojate looming, eesti interpreetid välis-

elus hoidma kui mitte ERSO? Et eesti muusika oleks jätkusuutlik, ei piisa paraku ainult Beethovenist ja Brahmsist. Tubinal ja Ojal on muide käesoleval aastal 110. ja Sumeral 65. sünniaastapäev ning 15. surma-aastapäev... Ma mõistan hirmu, et liigne keskendumine eesti muusikale võib peletada potentsiaalse publiku saalist ja muuta kava ehk liialt üksluiseks, kuid kui Eesti muusika päevade raames toimuv kontsert "Hea eesti asi" ja "Pärdi päevad" välja jätta, siis kõlavad eesti heliloojate teosed ERSO esituses selle hooaja jooksul neljal korral, neist kolm kontserti on juba toimunud...

Kaleidoskoobi värvid ehk uitmõtteid ERSO hooajast vol 1

HELE-MAI POOBUS
laulja

maal, mõni "punase niidina" läbib ja hooaega tervikuks siduv üldine idee... Praegu on seis üsnagi turvaline, näpuotsaga natuke kõike, aga eesti muusika tundub olevat vaeslapse seisuses. Eriti nukker pilt valitseb eesti praeguse sümfooniilise muusika osas. Kui omal ajal oli Neeme Järvi eesti uue muusika propageerimisel vägagi aktiivne, siis nüüd näib huvi olevat raugenud. Sellest on kahju. Kui tihti tellib ERSO endale uudisteoseid ja neid esitab? Tõsi küll, kord aastas on Eesti muusika päevad, aga peale uue muusikaga täidetud päevade möödumist hingatakse vist kergendatult, et jumal tänatud, läbi sai. Arvestades meie väiksust, on head eesti muusikat äärmiselt palju. Tüüri ja Pärti küll mängitakse, aga kus on Sumera, Tamberg, Tubina sümfooniad, Eller? See pole ju isegi enam uus muusika, vaid klassika ning kes siis seda veel peaks esitama ja

Häid eesti interpreete on palju...

Nüüd võib mind vist süüdistada liigeses kodukootuses, aga ka solistide valikul sooviksin rohkem meie oma interpreete näha. Raha paneb (muusika)elus paljugi paika. On selge, et oodatakse maailmakuulsusi ja nende nimed müüvad, aga usun, et hea kava ja hea eesti interpreedi puhul ei tohiks saali täituvusega probleemi olla, seda enam, et tõelised tähed külastavad Maarjamaad endiselt harva. Keskpärase solistide kohaletoomine ja tasustamine on ilmselgelt ka kulukam kui võimaluse ja üht-

lasi kogemuse andmine meie oma interpreetidele. Õigluse huvides olgu märgitud, et sel hooajal on ERSO ees soleeritud orkestri kontsertmeister Arvo Leibur ja teiseks kontsertmeistriks kandideeriv Lasse Joamets, samuti Marrit Gerretz-Traksmann, Kalle Randalu. Seega pole teema hetkel nii aktuaalne, aga kuna see on ammu ajast südamele, siis kasutasin võimaluse avanedes kohe juhust. Jah, on "Klassikatähed", pianistide konkurss jm ning võibolla nõuan võimatut, kuid sooviksin väga näha ERSOga soleerimas meie küpseid interpreete, kes enam kusagil konkursimöllus ei keerle.

Häid dirigente on palju!

Aga aitab porinast, räägiksin nüüd hoopis sellest, mis suurt rahuldust pakub. Eelkõige on see orkestri üldine kõrge tase ja dirigentide valik, nelja kuu jooksul

Gennadi Roždestvenski tõi Estonia kontserdisaali puupüsti täis.

FOTO ERSO ARHIIVIST

on orkestri ees seisnud Mikko Franck, Neeme Järvi, Olari Elts, Arvo Volmer (kes küll asendas Nikolai Aleksejevit), Vello Pähn, Gennadi Roždestvenski ja uus aasta toob lisa. Üheks suurimaks elamuseks kujunes septembrikuine ERSO avakontsert, kus Mikko Francki juhatusel esitati Rautavaara, Tormise ja Tšaikovski loomingut. Põneva kokkusaatumusena mängisid paar nädalat hiljem Tšaikovski Kuuendat ka Iisraeli Filharmoonikud legendaarse Zubin Mehta dirigeerimisel. Iisraeli orkestri keelpillikõla on midagi täiesti müstilist, aga julgen väita, et ERSO esitus ei jäänud kuulsalt orkestri omast maha. Iisraeli Filharmoonikute mängust kumas läbi teatud rangust, isegi kuivust. ERSO tõlgendus oli hoopis teine, värske ja põhjamaiselt karge. Põhiline erinevus oli sümfoonia IV osa käsitluses, mis on ehk raskeim peatükk kogu Tšaikovski loomingus, keerates kuulaja hinge täiesti pahupidi. Nii ehe, nii aus, habras ja tundlik. Teema meenutab sümfoonia I osa, kuid hoopis teises tonaalsuses. Laul jääb lõpuni laulmata, sest jõudu enam ei jätku. Ta nõuab süvenemist, iseendaga üksijäämist ja minekut nii sügavale, et paljud ei julge seda retke isegi ette võtta. See viimane meeleheitlik soov elada, tunda ja olla... Lõpuks

jääb järele vaid vaikus, suubudes olematusse. Tšaikovski muusika ei tööta isenesest, neid pisikesi tihedaid niidivõrgustikke kokku saada polegi nii lihtne, kui esmapilgul tundub. Francki tõlgenduses oli finaali alustamine, ilma võitluse ja ängita. Lihtsalt minek, sest nii on ette nähtud. Peale Tšaikovski pakkus haruldase elamuse ka Rautavaara "Cantus arcticus". Nõustun täiesti varem välja öeldud arvamusega, et ERSO on äärmiselt dirigenditundlik kollektiiv – on unustamatuid hetki, mil orkester mängib ulmeliselt hästi ja sünnib midagi täiesti erakordset. Mikko Franck üllatas jälle. Üdini aus muusik, orgaaniline ja täpne. Väikest kasvu dirigent, kes ometi on suur. Ja kui tavaliselt kipub iga järgmise mängija aktiivsus pisut kahanema, siis sel kontserdil oli orkester nagu üks suur elav ja ühtselt hingav organism.

Samalaadne tendents valitses Roždestvenski kontserdil, orkester sõna otseses mõttes rippus dirigendi näpu otsas. Just sellisest kaasahaaravast emotsionaalsusest, elektriseerivast energjavahetusest olen vahel puudust tundnud. Ma ei pea silmas mingit üleliia teatraalset tõmbemist, aga tahaksin näha ja tunda, et esitajale läheb muusika korda. Et see algimpulss, mis sünnib tema sees, otsib välja-

ERSO on äärmiselt dirigenditundlik kollektiiv – on unustamatuid hetki, mil orkester mängib ulmeliselt hästi ja sünnib midagi täiesti erakordset.

pääsu. Ainult nii suudab muusika vastuvõtja hinge tõeliselt puudutada. Tuimalt tööd tegevad muusikud on kurb vaatepilt...

Gennadi Roždestvenski (taas)tulek ERSO ette oli kahtlemata ajalooline hetk, nagu sild vana ja uue ajastu vahel, mõjudes suursuguselt ja mõneti ka nostalgiliselt. Maestro oli tööpoolest hämmastavas vormis, publikule mõjus magnetina ka Arvo Pärdi kohalolek, kelle teost "Lamentate" Viktoria Postnikova soleerimisel orkester esitas.

Mahler ja Bruckner

Puudutaksin väga põgusalt veel kahte kontserti. Õigemini kahte teost, Mahleri Viiendat ja Bruckneri Seitsmendat sümfooniaid, üks pikem kui teine, pannes oma lõppematuna näiva kulgemisega proovile nii mõnedki kuulajad. Mahleri Viiendat dirigeeris Olari Elts, kes on lihtsalt uskumatu muusik! Temas on mingi nii eriline energia, et kõik, mida ta kätte võtab, süttib. Suurt vahet polegi, mida ta dirigeerib, vähemalt minu jaoks küll mitte. Iga kontsert on sündmus. Huvitava kontrasti tekitab kolm nädalat hiljem toimunud Bruckneri Seitsmenda sümfoonia esitus. Sama suursugusus ja mastaapsus, kuid Bruckneris on igavikulisus, mis Mahleris puudub. Vello Pähna pole ERSO ees ammu õnnestunud näha, sümfoonia oli kujundatud äärmise täpsusega, kõik pisidetailid hoole ja armastusega välja joonistatud, ilma et tervik selle all kannatanuks. Selline kujundusjoonis meenutas kummalisel kombel veidi isegi balletti. Kui midagi oleks soovinud, siis ehk vabanemist – sellist täielikku ja kõikehõlmavat lahtilaskmist, kus muusika viib sind müriseva lainena kaasa. Mis edasi saab, ei tea ja polegi oluline. See Bruckner jäi kauaks kummitama...

Soovin kõigile ilusat alanud muusika-aastat ja kohtumiseni saalis!